

Portreti Oriane Fallaci

Manc, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:549397>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FILOZOFSKI FAKULTET U PULI

Preddiplomski sveučilišni studij Jezična i interkulturalna medijacija

DORA MANC

PORTRETI ORIANE FALLACI

Završni rad

Pula, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET U PULI

Preddiplomski sveučilišni studij Jezična i interkulturalna medijacija

DORA MANC

PORTRETI ORIANE FALLACI

Završni rad

JMBAG:0066321572

Studijski smjer: Jezična i interkulturalna medijacija

Kolegij: Književnost i kultura

Mentor: doc. dr. sc. Tanja Habrle

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani, Dora Manc, kandidat za prvostupnika Jezične i interkulturalne medijacije ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, Dora Manc, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Portreti Oriane Fallaci“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli, _____

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. O autorici	2
3. Portretiranje Oriane Fallaci	
3.1. Teme djela.....	8
3.2. Stil i tehnika.....	9
3.3. Istraživačko novinarstvo.....	11
3.4. Intervju kao portret osoba.....	12
3.5. Novinarstvo i (auto)biografija.....	14
4. Razgovor s poviješću	15
4.1. Razgovor s Haile Selassiem.....	17
5. Se il sole muore	23
5.1. Razgovor s Alanom Shepardom.....	26
6. Zaključak	27
Bibliografija	29
Sažetak	31
Summary	32

1. Uvod

Oriana Fallaci bila je talijanska novinarka, ratna reporterka i spisateljica. Svoju slavu stekla je 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća pokrivajući velika ratna zbivanja i vodeći intervjue s politički važnim osobama.

Na prvim stranicama rada upoznajemo život književnice, kao i njezina djela koja će biti obrađena. Tijekom daljnjeg razvoja rada usporedit će se prikaz i portreti osoba koje je intervjuirala, poput političara i znanstvenika, odnosno astronauta, te njihove posebnosti, poput onih karakternih, i razlika u njihovu predstavljanju svijetu.

Razgovor s poviješću (1974.) jest remek-djelo Oriane Fallaci u kojem je intervjuirala neke od najpoznatijih svjetskih moćnika. Knjiga istražuje političke, društvene i moralne teme pomoću intenzivnih intervjua i pitanja. Kasnije uviđamo njezinu neustrašivu narav koja dolazi do izražaja u samom intervjuu.

Se il sole muore (1965.) jedno je od njezinih prvih autobiografskih djela koje govori o odlasku na Mjesec i njezinom jednogodišnjem boravku s astronautima u Americi koji se pripremaju za veliki pothvat. U knjizi upoznajemo i onu drugu, humaniju stranu ljudi koji su predstavljeni poput bogova. Razotkriva ono što ih je potaknulo na ovo putovanje, te iznosi emocije koje proživljavaju tijekom priprema, tematizira njihove odnose s obiteljima i njihovim reakcijama na odluku o odlasku u svemir.

U radu će se ujedno raspravljati o novinskim i (auto)biografskim stilovima koji su uspoređeni na primjeru likova iz knjiga *Razgovor s poviješću* (1974.) i *Se il sole muore* (1965.), karakterističnim djelima Oriane Fallaci, kao i na primjeru njihovih tema. Također, dotaknut ćemo se i istraživačkog novinarstva kojim se ova hrabra autorica bavila.

Cilj je ovog rada uspoređivanje načina kojim su prikazivane osobe iz javnog života prošlog stoljeća, poput političara o kojima se redovito izvještavalo i osoba koje su imale veliki značaj u znanosti i modernizaciji društva.

2. O autorici

Od autobiografije u knjizi *Oriana Fallaci intervista sé stessa-L'Apocalisse* (2014.), koju je napisala pred kraj svog života i koja donosi odgovor u knjizi na vlastito pitanje o tome zašto je uopće pristala na intervju *Oriana Fallaci intervista sé stessa-L'Apocalisse*, preko poznatih biografija koje je napisao autor Santo L. Aricò, s naslovima *Oriana Fallaci: The Woman and the Myth* (1998.) i *The Unmasking of Oriana Fallaci: Part II and Conclusion to Her Life Story* (2013.), do detaljne biografije u knjizi *Oriana Fallaci: the journalist, the agitator, the legend* (2017.) autorice Cristine de Stefano, dobivamo putokaz o životu jedne od važnijih talijanskih novinarki i književnica postmoderne talijanske književnosti. Prateći život Oriane Fallaci, paralelno pratimo i povijesna zbivanja od početka Drugog svjetskog rata sve do 11. rujna 2001. godine. Obavještavala nas je o svim povijesno bitnim događajima i ujedno iznosila vlastita mišljenja.

Rođena je u radničkoj obitelji kao prvo od četvero djece, 29. lipnja 1929. godine, u Firenci. Bila je okružena članovima obitelji koji su imali čvrste antifašističke poglede, što je kasnije utjecalo i na formiranje autoričinoga životnog pogleda, na ljubav prema knjigama i aktivizmu. S ocem je imala poseban odnos. Zbog njega odrastala je na svojevrsan vojnički način. Tijekom bombardiranja Firence, od straha, zaplakala je. Tada ju je otac pokorio jer po njemu «mlade djevojke ne plaču» (De Stefano, 2017: 8).

U vrijeme Mussolinijevog dolaska na vlast, 1925. godine, njezin otac bio je na čelu pokreta otpora u Firenci, a desetogodišnja Oriana Fallaci 1939. godine pridružila se organizaciji *Corpo Volontari della Libertà*¹ i time njezino djetinjstvo završava. U kolovozu 1944. Oriana Fallaci i njezin otac postaju članovi liberalno-socijalističkog i republikanskog pokreta otpora protiv fašizma *Giustizia e libertà*. Ranom uključenošću u političke pokrete oblikovala je svoj pogled na svijet. «Sve što jesam, moj cijeli politički svjetonazor, proizlazi iz Pokreta otpora. Obilježio me kao Duh Sveti apostole». (Fallaci

¹ Odbor nacionalnog oslobođenja bio je jedinstvena zapovjednička struktura talijanskog otpora tijekom Drugog svjetskog rata. Odobren je 9. siječnja 1944. godine od strane Saveznika i Viktora Emanuela III. Osim vojnih operacija, njihovo djelovanje odnosilo se i na zračnu opskrbu Saveznika oružjem i materijalom, prikupljanje obavještajnih podataka za Saveznike, pomoć i zdravstvenu uslugu partizanima i njihovim obiteljima te propagandu protiv fašističkog režima.

u: De Stefano 2017: 16). Djevojka bistrog i oštrog uma imala je zadatak prenošenja poruka, novina i, ponekad, oružja.

Kasnije, iste godine, nastavlja školovanje kao odlična učenica u srednjoj školi *Liceo Classico Galileo*, u Firenci. Zbog svoga briljantnog uma znala je od početka čime se želi baviti, a to je bilo novinarstvo. «Zatim je postavljeno vječito pitanje: - Što želiš biti kad odrasteš? Želim biti pisac.» (Fallaci u: De Stefano, 2017: 31) Ipak, začudivši sve, pri izboru fakulteta odabrala je medicinu. Uz studiranje, zbog siromaštva obitelji, morala je raditi.

Njezin sinonim za rad bilo je novinarstvo. Svoj prvi novinarski posao dobila je 1946., sa samo 17 godina, u novinama *Il Mattino dell'Italia Centrale* koje je vodio Gastone Panteri. Oriana Fallaci ubrzo postaje redovna kolumnistica za *Il Mattino dell'Italia Centrale* te kasnije, zbog velike iscrpljenosti i raspeća između studija medicine i novinarstva, odustaje od medicine i posvećuje se novinarstvu. «Prisiljena izabrati između medicine, od koje nisam imala koristi, i novinarstva, od kojeg jesam, odabrala sam novinarstvo». (Fallaci u: De Stefano, 2017: 35)

Znala je da ako želi uspjeti u novinarstvu, u kojem su muškarci imali značajan utjecaj, mora biti čvrsta i dokazati sebi kako može biti najbolja. Svaku temu istražila je do same srži, proučavala ostale velike pisce i prepisivala članke po nekoliko puta, dok nije bila zadovoljna. (De Stefano, 2017: 36)

Veliki utjecaj u spisateljičinom životu i kasnije novinarstvu imali su, također, njezin stric Bruno Fallaci te njegova žena Gianna Manzini. On joj je predstavio novinarstvo koje će kasnije oblikovati cijeli njezin svijet, ujedno su zajedno radili za časopis «Epoca». Naime, iako brak Brune Fallacija i Gianne Manzini nije bio uspješan, Gianna je ipak ostavila utjecaj na spisateljicu putem rukopisa. Oriana Fallaci provodila je sate kopirajući njezin elegantan rukopis, koji će kasnije postati njezina prepoznatljiva oznaka. «Stoga, njezin je rukopis, koji će kasnije biti poznat i nepogrešiv, rođen». (De Stefano, 2017:10)

Godine 1951. počinje raditi za «L'Europeo», tadašnji najliberalniji i najprestižniji talijanski časopis. Urednik Arrigo Benedetti prepoznaje njezin potencijal te 1954. godine odlazi iz Firence i seli se u Rim. (De Stefano, 2017: 42)

Zbog svoje ljevičarske strane, kao i istraživačkog i oštrog karaktera, početci rada u «L'Europeu» nisu joj odgovarali. Tekstovi su se ponajviše temeljili na zanimljivostima iz društva, odnosno temama koje joj nisu bile privlačne u usporedbi s onim političkim. Novinarstvo je tada i dalje bilo pretežito muška grana posla te je Fallaci pokrenula novi pravac novinarstva. Njezin kolega Davide Lajolo opisao ju je kao «[...] oličenje živahnosti, ženu s neobičnom inteligencijom i radnim kapacitetom većim od muškaraca». (De Stefano 2017: 44)

Iste godine odlazi na svoje prvo novinarsko putovanje u Teheran kako bi intervjuirala Sorayju Esfandiary-Bakhtiary². Već u prvom intervjuu znala je razotkriti namjere i osobnost objekta kojeg je intervjuirala.

Polako je spustila šalicu i pogled, kada me ponovo pogledala, promijenila je izraz lica, poput djeteta koje ne zna što reći. Zatim, potihom, nesigurnim glasom osobe koja se srami lagati, rekla je: Ne, putujem iz zadovoljstva. I brzo je promijenila temu. (De Stefano 2017: 46)

Mlada je novinarka u počecima pokrivala je teme britanske, američke, iranske politike. Odlaskom u Sjedinjene Američke Države 1957. godine i skupom intervju s poznatim američkim zvijezdama, postavila je podlogu za knjigu *I sette peccati di Hollywood* (1958.). Hollywood je u tom trenutku s povijesnog gledišta relativno mlad i tek je u svom usponu, a spisateljčine bilježnice prepune su dojmova o američkom životu koje prenosi talijanskoj publici. Shvaća važnost novinarstva s obzirom na okruženje u kojem novinari prate svaki djelić života poznatih osoba. Svoje dane u Americi provodi stvarajući strategije kako doći do slavni osoba poput Marilyn Monroe, Elvisa Presleyja, Judy Garland. Za to vrijeme dolazi do velikih svjetskih otkrića. Sovjetski Savez lansira raketu „Sputnik“ u orbitu i kreće bitka za Mjesec.

Nakon Hollywooda u njezinoj karijeri dolazi do preokreta. Časopis «L'Europeo» šalje ju na put oko svijeta kako bi istražila živote žena u različitim kulturama. Prva stanica bila je Turska, gdje razotkriva život žena nakon vlasti Mustafa Kemala Atatürka. U Pakistanu prisustvuje ugovorenom vjenčanju mlade djevojke i starijeg

² Soraya Esfandiary-Bakhtiary, rođena 12. veljače 1951. u obitelji iranskih diplomata, bila je kraljica tadašnje iranske države kao druga supruga šaha Mohammada Reze Pahlavija s kojom se oženio kako bi osigurao stabilnost krune 1951. godine. Naime, brak nije bio sretan zbog neprihvaćenosti Sorayje u obitelji. Također, zbog neplodnosti nije mogla roditi nasljednika što je bio veliki udarac na šaha zbog kojeg je uslijedila rastava. Umire 26. listopada 2001. godine.

muškarca. Smatra kako je nošenje vela neka vrsta zatvora te da su žene u Turskoj slobodnije zahvaljujući reformi.

Postoje muslimanke koje više ne nose veo, koje se poštuju i koje su slobodne, ali su ujedno i nesretne jednako kao i mi na zapadu. Ali, vrijedi napomenuti kako su one svjesne toga i to je njihova prednost. (Fallaci u: De Stefano, 2017:75)

Nastavlja svoje putovanje kroz Indiju, Kinu, Japan i Havaje (SAD). Upoznaje razlike u kulturi koje ju šokiraju, poput činjenice da su neke Kineskinje još uvijek poštovala tradiciju vezivanja stopala. «Vraćajući se s granice, u vlaku je primijetila ženu s podvezanim stopalima.» (De Stefano, 2017: 79). U Japanu gostuje kod gejše i tijekom intervjua osjeća njezin gnjev zbog posljedica Drugog svjetskog rata. «Intervjuira nekadašnju japansku princezu koja je živjela tijekom promjena koje su uzrokovali Amerikanci i jasno ih se prisjeća.» (De Stefano, 2017: 81)

Zaključila je putovanje mišlju: «Ove pokrivene žene najnesretnije su žene na svijetu. Ali, paradoks je u tome što one to ne znaju, jer ne znaju što se nalazi iza vela koje ih zatvara». (Fallaci u: De Stefano 2017: 78) Smatra kako su ili pod „okovima“ komada odjeće koji im diktira okruženje ili su slobodne izraziti svoje mišljenje i stavove te da se bore u ratovima rame uz rame s muškaracima.

Ili su odvojene poput životinja u zoološkom vrtu, ostavljene da vire u nebo i svoje bližnje kroz zatvor vela, poput pokrivenog leša, ili su poput dresera lavova, obučene u crvene jakne, s bičem u ruci. (Fallaci u: De Stefano 2017: 82)

Ovo putovanje urodilo je njezinom knjigom *Il sesso inutile* (1961.) koja današnje čitatelje dovodi u pitanje o tome jesu li žene još uvijek nepotreban spol.

Godine 1962. izdaje još jedan roman, *Penelope alla guerra*, koji putem glavne junakinje Giò, prenosi detalje i osjećaje iz vlastitog života,

Penelopa u ratu knjiga je o ljubavi, obojena vlastitim iskustvom. To je feministička knjiga, feminizam je etiketa, koju za ondašnje vrijeme, prihvaća. U prvom redu knjiga ima tezu: odnos između spolova je promijenjen i žene su preuzele uloge muškaraca. (De Stefano 2017: 90)

Nakon velikog književnog uspjeha i desetljeća rada za «L'Europeo» spisateljica svoj rad seli i u Ameriku gdje uživa u društvu glumaca, novinara, pjevača i ostalih slavni osoba. No s vremenom traži novu mentalnu stimulaciju. U tom periodu na

globalnu scenu nastupa „borba za Mjesec“. Odlazi u NASA-inu bazu u Floridi u dva navrata, tijekom 1963. i 1964. godine, gdje sveukupno provodi oko godinu dana u društvu astronauta. Tijekom boravka otkriva nove strane same sebe i novinarstva. Odmaknuta od prošlosti, rame uz rame s budućnošću, stoji uz rakete koje će jednog dana poslati ljude na Mjesec.

Istražuje svaki kutak astronomije, intervjuira astronaute Alana Shepada, Johna Glenna, Scotta Carpentera, Edwina Aldrina, Neila Armstronga i Mikea Collinsa u Houstonu 1963. godine. (De Stefano, 2017: 102) Ujedno iste intervjuje redovito objavljuje u časopisu «L'Europeo». Kao produkt njezinog boravka nastaju dvije svjetski uspješne knjige na granici između znanstvenog eseja i književne proze, a to su *Se il sole muore* (1965.) i *Quel giorno sulla luna* (1970.). U pozadini se rat u Vijetnamu krenuo zahuktavati i tako se otvara novo poglavlje u životu ove spisateljice.

Odlazi u Sajgon, Vijetnam, 1967. godine i postaje ratna reporterka. Rat koji je započeo 50-ih godina, sada je u punom jeku i politička umiješanost SAD-a postaje snažnija. Godine 1965. bilo je više od 50 tisuća američkih marinaca u Vijetnamu. «Vijetnamski rat bio je najdulji i najkrvaviji od mnogih sukoba tijekom hladnog rata.» (Collins, 2016: 430). Oriana Fallaci nije bila jedina žena ratna reporterka toga doba, no bila je jedina talijanska reporterka koja je prenosila talijanskoj publici ratnu atmosferu i događaje, te je događaje pratila i izvještavala o njima sve do kraja rata. (De Stefano 2017: 137)

Tijekom rata, također, postaje politički dopisnik, što joj omogućava intervjuje s poznatim političarima. Na početku karijere bila je u nemogućnosti pisati o toj tematici s obzirom na svoju dob i neiskustvo. Njezino praćenje rata rezultiralo je novom knjigom *Niente e così sia* (1969.) za koju 1970. godine osvaja nagradu Bancarella.

Slijedi intervju koji joj je donio svjetsku slavu, onaj s Henryem Kissingerom u Washingtonu, 2. studenog 1972. godine. Nakon objavljivanja u časopisu «L'Europeo» prenijelo ga je nekoliko američkih novina i izazvao je skandal zbog kontroverznih pitanja poput optužba za ratne zločine, političke manipulacije i kršenje ljudskih prava tijekom rata u Vijetnamu i Latinskoj Americi. Kasnije će i sam Kissinger priznati kako je pristanak na intervju bila greška. Objavljuje 1974. godine još jednu u nizu uspješnih knjiga *Razgovor s poviješću* koja sadrži zbir intervjuja s tada najpoznatijim vrhovnim vođama. Iako se bavila svjetskim temama, nije zaboravila ni na one vezane uz rodnu

Italiju. Tako je intervjuirala je i domaće političare poput Sandra Pertinija³ u Milanu (veljača, 1973.), Giorgia Amendola⁴ u Rimu (siječanj, 1974.). Vrijeme je to nastajanja Crvenih brigada i održavanja referenduma o ukidanju zakona o rastavi braka. Ubrzo joj svakodnevicu mijenja poznato lice Alexandrosa Panagoulisa s kojim se kasnije zaručuje i živi.

Iduća knjiga, koja je ujedno i na neki način autobiografija, jest *Pismo nerođenom djetetu* (1975.). Ona nedvojbeno postaje hit upravo u trenutku borbe Talijanki za pravo pobačaja, koje se pravno dozvoljava samo tri godine nakon objavljivanja njezine knjige. Nakon smrti Alexandrosa Panagoulisa povlači se iz novinarstva i okreće se književnosti i pisanju knjiga. Samo sporadično, kada ju neka ličnost zaintrigira, radi intervjue, poput onoga s Ruholahom Homeinijem⁵ u Komu (rujan, 1979. godine) ili s Muammarom Gadafijem⁶ u Teheranu, u studenom iste godine. 1982. godine odlazi u Libanon, u Beirut, gdje prati sukob izraelskih i libanonskih snaga na početku Libanonskog rata. Idućih deset godina radi na knjizi *Inshallah* (1990.), svojem najkompleksnijom djelu zbog dubokih i slojevitih elemenata toksičnosti u smislu miješanja politike i religije.

Skoro dvadeset godina prije 11. rujna ukazala je na problem širenja radikalnog islama i izvan granica Bliskog istoka. 1991. godine zadnji put odlazi na bojište i prati *Zaljevski rat* koji je iz njezine perspektive drugačiji zbog velike predostrožnosti prema novinarima u usporedbi s prijašnjim iskustvima poput onih u Vijetnamu.

Ono što je ovaj rat činilo jedinstvenim jest napredak američke sile i tehnologije. Američka vojska kontrolirala je svaki pokret novinara i nije dozvolila pristup mrtvim tijelima. (De Stefano 2017: 253)

A svoje sudjelovanje u Vijetnamskom ratu opisuje na sljedeći način:

Sjedila sam odmah do čovjeka koji je bacao bombe, rame uz rame. Imala sam osjećaj kao da ih ja bacam. (Fallaci u: De Stefano, 2017: 133)

³ Alessandro Pertini (25. rujna 1896.- 24. veljače 1990.) bio je predsjednik Italije u razdoblju od 1978. do 1985. godine.

⁴ Giorgio Amendola (21. studeni 1907.- 5. lipnja 1980.) bio je talijanski pisac i političar u Talijanskoj komunističkoj partiji.

⁵ Ruholah Homeini (22. rujna 1902. - 3. lipnja 1989.) bio je iranski političar i osnivač Islamske Republike Iran.

⁶ Muammar al-Gaddafi (7. lipnja 1942.- 20. listopada 2011.) bio je libijski političar i državnik i *de facto* revolucionarni vođa.

Zadnjih godina života rak dojke uvelike utječe na njezin život zbog metastaziranja te se povlači u osamu i piše knjige.

Novo stoljeće obilježeno je napadom Al-Kaide na Sjedinjene Američke Države 11. rujna 2001. godine ostavivši cijeli svijet u šoku. Potaknuta iznenadnim događajem terorizma zakazuje intervju s Ferrucciom de Bortolijem⁷. Do njegovog dolaska u New York Fallaci je već napisala cijeli intervju sa svojim pitanjima i predviđenim odgovorima za koje je htjela da budu izneseni u javnost. Intervju je 29. rujna 2001. objavljen u novinama *Corriere della Sera* pod naslovom „Gnjev i ponos“ i sastojao se ponajviše od kritika upućenih Europi. Također, intervju kasnije pretvara u knjigu. Njezina recepcija, uz svjetske okolnosti, motivira je na daljnje pisanje i objavljivanju dviju knjiga *La forza della ragione* (2004.) i *Oriana Fallaci: intervista se stessa: L'Apocalisse* (2004.). Zadnje dane svog života provodi u rodnoj Firenci te 15. rujna 2006. umire od raka u bolnici Santa Chiara.

3. Portretiranje Oriane Fallaci

3.1 Teme djela

Prolazeći Fallacinim djelima, onima iz gledišta novinarke ili pisca, ističe se istraživanje raznih kulturoloških tema. Naglašavaju se humanost, želja i iskorištavanje moći, ženska jednakost i nepravda, kao i rat i smrt.

Još mi je veća dužnost podsjetiti ga da koliko ne shvaćam vlast toliko shvaćam onoga koji se opire vlasti, koji kudi vlast, koji osuđuje vlast, ponajviše onoga koji se buni protiv vlasti surovo nametnute. U nepokornosti silnicima uvijek sam gledala jedini način potvrde čuda rođenja. (*Razgovor s poviješću* 1979: 10)

U djelima se isprepliću pesimizam i pobuna, ali i nada u čovječanstvo koje će se izboriti i revalorizirati svoje vrijednosti. Bez obzira na temu koju obrađuje u intervjuu, u svakom pronalazimo dašak politike. To je vidljivo od poznate ekspedicije s astronautima, opisane u knjigama *Se il sole muore* (1965.) i *Quel giorno sulla luna* (1970.) koje obrađuju temu sve bliže budućnosti, govori o sukobu želje za civilizacijskim napredovanjem i želje da ostanemo isti, da simbolički *ne napuštamo Zemlju*. Slijed nastavljaju sabrani intervjui s poznatim ličnostima u knjigama *Gli*

⁷ Ferruccio De Bortoli (20. svibnja 1953.) je talijanski novinar, glavni urednik izdavačke kuće Longanesi, kolumnist *Corriere della Sera* i *Corriere del Ticino*.

antipatici (1963.) i *Razgovor s poviješću* (1974.) u kojima na svoj jedinstveni način „secira“ sugovornike. Zatim, politika prožima i teme opisavanja ratnih okolnosti u nizu reportaža s mjesta pogođenih ratom i neprilikama, zbog kojih je i stekla svoju slavu, posebno u knjigama *Penelope alla guerra* (1962.), *Niente e così sia* (1969.), za koju je osvojila nagradu Bancarella, *Inshallah* (1990.). Uplela se i u osobnu problematiku i u razmatranja ondašnjih tabu-tema poput teme pobačaja u knjizi *Pismo nerođenom djetetu* (1975.).

3.2 Stil i tehnika

Oriana Fallaci bila je jedna od najutjecanijih novinarki 20. stoljeća. Njezini su radovi obilježili novinarstvo i publicistiku te izazivali burne reakcije. Zahvaljujući svom nevjerojatnom umu i širokom znanju, Fallaci je ujedno i novinarka i književnica. Svojim tekstovima daje žara i leksičkom raznolikošću i metaforičnošću kao u primjeru: «Kao uvijek kad se sreća odjene sivilom.» (Fallaci 1979: 20)

Slični postupci vidljivi su i tijekom portretiranja.

Ali u tom lavljem organizmu, rođenom da ne podliježe najboljem od najboljeg, bio je mozak. Još je radio poput računala. (Fallaci 1979: 234).

Znanstvenica Astrid Kovačević navodi da je Oriana Fallaci «zbog svojeg istančanog napora, kao i u počecima svojih reportaža, na putu je k otkrivanju istine i vlastitih vrijednosti.» (Kovačević, 2021: 167)

Radovi Oriane Fallaci imaju obilježja i književnoumjetničkog stila i novinskog/publicističkog stila. Njezin osobni stil intervjuja i pisanja bio je inovativan, a njezini radovi utjecali su na mnoge buduće novinare i pisce. «Zbog ove ljubavi prema riječima nalazi se između reporterke i spisateljice.» (Levy, 1975: 37) S obzirom na količinu kontrole koju ima novinar koji radi intervju, pojavljuje se mogućnost fuzije dviju vrsta pisanja. Ono što Orianu Fallaci izdvaja iz novinarske mase, njezin je način pristupanja intervjuiranoj osobi i stupanj posvećenosti novinarstvu.

Njezin repertoar tehnika čini se beskrajnim i odražava žarku želju otkrivanja istine u svakoj ličnosti koju susreće. Prije svakog susreta pretpostavlja najslabiju točku i prema tome kalkulira svoja pitanja. (Hunter, Schmitt, White 1999: 204)

Također, zahvaljujući temeljitoj pripremi, kao i opširnom istraživanju autobiografskih podataka, prije svakog intervjuja, ponekad hvata subjekta u stanju

nespremnosti što joj omogućava zauzimanje stava. Nakon rata u Vijetnamu počinje se isticati u političkoj sferi.

Koristi iste tehnike koje je usavršila tijekom prvog posjeta Hollywoodu. To su takozvani „Fallacini intervjui“ koji će se kasnije učiti na studijima novinarstva. Trebale su proći godine kako bi dostigla tu razinu. (De Stefano 2017: 161)

Kao što je već rečeno, dobro bi istražila svaki subjekt prije intervjuiranja i svaki od njezinih transkripata sadržavao je kratak esej o politici i karakteru ispitanika. Pomno je planirala kako bi uvažila psihologiju pojedinca. Tako njezina pitanja nisu bila pokušaj šokiranja, već su djelovala poput dobro isplaniranog izazova.

Ova neobična žena sama postaje svoj intervju: tehnika postaje verbalna projekcija same osobe» (Arico u: Hunter, Schmitt, White 1999: 203).

Fallacine tehnike intervjuiranja ovise o subjektu. Na primjeru intervjua s Henryjem Kissingerom u knjizi *Razgovor s poviješću* (1979.) uočava se taktika koja pretpostavlja ispitivanje o općenitim temama, poput njegovog stava o ratu u Vijetnamu, a zatim prelaženje na samu srž razgovora. Na primjeru Selassija, u istoj knjizi, počinje s nekoliko uobičajenih pitanja, poput pitanja: «Što osjećate, Veličanstvo, kada svome narodu dajete milostinju?» (Fallaci 1979:335); i onda, kad ispitanik ne očekuje, postavlja najvažnije pitanje. Naravno, kao i većina dobrih novinara, najprije se dobro pripremi i prilagodi na drugačije odgovore od očekivanih i pokušava razumjeti subjekta i prije samog intervjua.

U intervju ubrizgava i osobnu dozu bijesa izravnim vrijeđanjem i melodramatičnim elementima. Primjerice, intervju s Williamom Colbyem se zahuktao i ona ga je direktno prozvala korumpiranim. «Postoji samo jedan tip ljudi odvratniji od podmićenoga; onaj koji podmićuje.» (Fallaci 1979: 402) Suptilno ga i proziva potencijalnim pratiteljem Staljina: «Da ste se rodili s druge strane barikade, bili biste savršen staljinist.» (Fallaci 1979: 422)

Tijekom godina Fallacini radovi poprimali su sve više karakteristike novog novinarskog pravca koji se razvijao u SAD-u 60-ih i 70-ih godina, *New journalism*. Dok tradicionalni novinari temelje svoje izvještaje na „vanjskom svijetu“, koje se može shvatiti pomoću osjetila, novinari ovog pravca otkrivaju onaj „unutarnji svijet“, točnije, istražuju karaktere, emocije.

Stoga, trebali su pronaći način odvajanja svojeg novinarstva od tradicionalnih američkih novina. I s jedne i s druge strane termin „New Journalism“ korišten je kako bi označio granicu između kreativnog novinarskog pisanja i činjeničnih svakodnevnih novina. (Webb,1977: 28)

Za njih svijet ne predstavlja samo objekt pun događaja, već subjekti često postaju likovi, njihov objektivni opisi često postaju bliski prozi. Prema Webbu (1977: 28), karakterizira ga subjektivnost i zahtijeva mogućnost dobrog izvještavanja, analize te ponajviše dramatične tehnike fikcije, poput korištenja dijaloga, scena i izvještavanja iz točke gledišta subjekta. Novinari bi trebali stvarno doživjeti te scene i događaje, zabilježiti dijaloge i kreirati cjelinu.

3.3 Istraživačko novinarstvo

«Istraživački novinar je osoba čija je profesija razotkrivanje istine i identificiranje pogreški koja medijski djeluje .» (De Burgh, 2000:10). Način iznošenja vijesti koji koristi ova grana novinarstva smatra se jednom od najvažnijih načina iznošenja vijesti. Zahvaljujući napornom novinarskom radu, padali su političari i padale su vlade, otkrivene su razne nepravde i zakonodavne rupe. Otkrivaju dobre i loše strane subjekta kojeg istražuju bez zadržke. U 20. je stoljeću novinarstvo bilo u svom povijesnom usponu. Razvilo je posebne norme, tehnike, žanrove. Potreba za dokazivanjem istine i dubinskim istraživanjem dovela je i do stvaranja ove vrste novinarstva. Razvitkom medija isti preuzimaju komunikaciju s mogućnošću oblikovanja mišljenja masa, mišljenja o djelovanju političkih organizacija i djelovanju određenih pojedinaca. Zasiurno, pokretačke teme najčešće su vezane uz iznenadne događaje, poput ratova ili kriminalnih aktivnosti. Istraživačko novinarstvo tu služi radi otkrivanja i razotkrivanja skandaloznih događaja, ponekad i svjetske važnosti. Fallaci je u svojim počecima rada kao novinarka pripadala toj grani novinarstva.

Intervjui Oriane Fallaci poznati su po svojoj izravnosti, iskrenosti i čestom elementu kontroverze, stoga su često bili kritizirani zbog svoje provokativne prirode. Fallaci u svojim intervjuima pokriva razne teme i u svaku dodaje dašak politike. To je vidljivo u poznatim ekspedicijama astronauta, opisanim u knjizi *Se il sole muore* (1965.), sabranim intervjuima s poznatim ličnostima, u knjigama *Gli antipatici* (1963.) i *Razgovor s poviješću* (1974.), opisivanju rata i nizu reportaža s mjesta pogođenih

ratom, neprilikama s magnetofonom i bilježnicom kao oružjem u knjizi *Niente e così sia* (1969.), osobnim problemima i ondašnjim tabu-temama o pobačaju u knjizi *Pismo nerođenom djetetu* (1975.). Jako je utjecala na samo novinarstvo. Uzevši u obzir kako se 50-ih i 60-ih godina prošlog stoljeća nije mnogo žena bavilo novinarstvom, njezin utjecaj je još jasniji. Zahvaljujući Oriani Fallaci, novinarstvo se proširilo i među ženama.

Jako je malo novinarki u Italiji. Osjećala sam se sama kao pas. Branila sam se kao pas i napadala kao pas; i time sam postala jednaka crncu koji je pozvan u Bijelu kuću. Pokrenula sam novi trend novinarstva među ženama u Italiji. (Fallaci u: De Stefano, 2017: 43)

Zahvaljujući njezinu pionirskom radu, stvorena je nova vrsta intervjuiranja, karakteristična isključivo njoj. Poznata je po svom čvrstom karakteru, Robert Scheer je nakon razgovora s njom izjavio je kako je «tijekom intervjua osjetio više tenzija s Fallaci nego u svojim trima brakovima». (Hunter, Schmitt, White 1999: 205) Također, Fallaci priznaje da vodi intervjue s tako važnim ljudima kako bi razumjela logiku svjetskih odluka. (Hunter, Schmitt, White 1999: 205)

3.4 Intervju kao portret osoba

Kada govorimo o intervjuima općenito, možemo istaknuti da su oni jedan od najčešće korištenih novinarskih žanrova u svim medijima. Intervju je dijaloški novinski oblik. «Intervju jest (engl. *interview* = razgovor, ispitivanje) razgovor novinara s izvjesnom ličnošću radi objavljivanja u štampi, na radiju ili televiziji.» (Srđić, 1979: 96)

Možemo ga definirati i kao posebnu vrstu razgovora u kojem dva sugovornika imaju podijeljene uloge; jedan pita, a drugi odgovara. Novinar unaprijed oblikuje pitanja i slaže njihov raspored logičkim i dramaturškim redom. Za vrijeme samog razgovora mora prihvatiti improvizacijski stil svog ispitanika. Također, različite vrste intervjua trebaju sadržavati i osobni dojam novinara, osim istraživačkog intervjua koji se provodi isključivo kako bismo dobili određene informacije. (Van Dyke Bingham, Moore 1959: 176). Cilj intervjua (kao portreta osobe) jest njezino predstavljanje. To je ujedno i jedan od zahtjevnijih oblika intervjua jer uvelike ovisi o kvaliteti koju unose i ispitanik i sam autor. Koliko će sugovornik otkriti, u načelu ovisi i o novinaru.

Prema Van Dykeu Binghamu i Mooreu (1959: 178) portrete možemo podijeliti u tri skupine: one koji su na istoj socijalnoj i intelektualnoj razini kao reporter, oni koji su iznad i oni koji su ispod. «Najteže je intervjuirati one koji su svjesni svog znanja.» (Van Dyke Bingham, Moore 1959: 179). Novinar uvijek treba uvjeriti ispitanika da je on, kao profesionalac, zapravo samo poveznica, prijenosnik poruke koju plasira javnosti.

Fallaci o svojim intervjuima govori da su:

[...] „pièces de théâtre”, jer ih je napisao pisac. Ja nisam novinarka. Ja sam pisac. Ja sam pisac koji se bavio novinarstvom cijeloga života, a ne novinar koji je postao pisac. (Fallaci u: Huber, Diggins 1991: 26)

Oriana Fallaci jest izvrsna reporterka i novinarka, pri portretiranju osoba intervjuom, na fascinantan način, uspijeva prodrijeti do osobe i potaknuti je da se otvori i izrazi osjećaje, razmišljanja i stavove. «Poznata je kao vrhunski intervjuist; ustvari, među novinarima je u njezinu čast, stvoren novi glagol „to be Fallaci-ed”». (Levy, 1975:37)

Djela spisateljice, npr. *Razgovor s poviješću* (1974.), *Un uomo* (1979.), ili *Gli antipatici* (1963.), u sebi sadrže biografske elemente. Zahvaljujući tome, saznajemo razne informacije o životu intervjuiranih subjekata kroz oči Oriane Fallaci. Na primjeru iz knjige *Razgovor s poviješću* (1974.), vidimo kako se prije početka svakog intervjua donosi i po nekoliko stranica teksta koji predstavlja intervjuiranu osobu. Opisi najčešće sadrže fizički izgled, prvi dojam i upoznavanje, njihovu javnu sliku i utjecaj na društvo, općenito, njezino o njima i, eventualno, naknadno dodani podatci o smrti. Većina njezinih kratkih biografija služila je predstavljanje profesionalne karijere i slave koju je osoba stekla u određenom području djelovanja.

3.5 Novinarstvo i (auto)biografija

Predgovor knjige *Se il sole muore* (1963.) upućuje na to kako je knjiga autobiografska te kako nitko od likova nije izmišljen.

The book is ruthlessly autobiographical; none of its characters has been invented. [...] everyone has been called by his real name as in actual reporting. (Fallaci, 1966.)⁸

⁸ Ova knjiga je nemilosrdno autobiografska, niti jedan lik nije izmišljen. [...] svi su nazvani po svom

Autobiografske elemente možemo pronaći u svim dijelovima. U djelu se isprepliće autoričin život i uključenost njezinih roditelja u njega, kao i stavovi o modernizaciji i tehnologiji koju su odbijali, svijetu u kojem je sve ubrzano.

Yes, your love is exclusively for things that are rooted in this Earth and you cannot understand about the caterpillar waiting to turn into a butterfly. [...] Mother came in your place but she kept her seat belt fastened throughout the entire flight, thinking it was a parachute, and from time to time she kept saying: "Your father's right, what's all this hurry?" For you, speed is hurry, and you don't like airplanes (Fallaci 1966: 5).⁹

Predstavlja svemirski program kao izazov, postavlja oprečni odnos između tradicionalnog života i vrijednosti te modernizacije i tehnologije, između prirode koju poznajemo i koja nam je bliska, i svemira koji još tek treba biti otkriven. Prema Fallaci (196: 12) knjiga *Se il sole muore* (1965) zapravo je dnevnik putovanja u njezinu podsvijest i sjećanje na dijalog koji otvara konflikt s autoričinim ocem te se razvija kroz bezdan koji dijeli dvije generacije.

Ovakve teme stvaraju pravu narativnu radnju i u tom smislu Oriana Fallaci postaje protagonist sa svojim specifičnim karakteristikama, poviješću, što uokviruje čitateljeve upite. Također, uz to prolazi kroz osobnu promjenu tijekom sukoba dviju strana, dvaju svjetova, dvaju različitih sustava vrijednosti. (Kovačević, 2021: 168)

U knjizi *Razgovor s poviješću* (1974.) biografski i novinarski dijelovi isprepliću se na način da se u razgovorima s velikim povijesnim osobama (poput Huseina Jordanskog¹⁰ u Ammanu, u travnju 1972. godine i Indire Gandhi¹¹ u New Delhiju, u veljači 1972. godine), otkrivaju detalji iz njihovog života i karijere. Fallaci koristi novinarski pristup kako bi dobila što više informacija od svojih sugovornika, a zatim koristi te informacije kako bi stvorila portrete tih ličnosti i prikazala njihov utjecaj na svijet.

pravom imenu, kao i u stvarnom intervjuu. (Prev. Dora Manc)

⁹ Da, tvoja ljubav je isključivo prema stvarima koje su ukorijenjene u ovoj Zemlji i ne možeš razumjeti gusjenicu koja čeka da se pretvori u leptira. [...] Majka je došla umjesto tebe, ali je tijekom cijelog leta držala pojas vezan misleći da je padobran, a s vremena na vrijeme je ponavljala: "Tvoj otac je u pravu, čemu tolika žurba?" Za tebe je brzina žurba, a ne voliš avione." (Prev. Dora Manc)

¹⁰ Husein Jordanski (14. studeni 1935. - 7. veljače 1999.) bio je vladar kraljevine Jordan u periodu od 1952. do svoje smrti 1999. godine. Bio je na čelu Jordana tijekom izraelsko-arapskih ratova.

¹¹ Indira Gandhi (19. studeni 1917. - 31. listopada 1984.) bila je indijska političarka i u nekoliko navrata premijerka Indije. Također, sudjelovala je u Pokretu nesvrstanih nastalom nakon Drugog svjetskog rata.

Na taj način, biografski i novinarski dijelovi isprepliću se kako bi stvorili cjelovitu sliku o tim povijesnim osobama i njihovom utjecaju. Također, to se vidi i u razgovorima s povijesnim osobama tijekom kojih otkriva i svoje vlastite stavove i mišljenja, a istovremeno i portrete tih ličnosti iz njihovih vlastitih perspektiva. Uz opise svojih intervjua Fallaci koristi autobiografske elemente kako bi opisala svoje osobne emocije i iskustva tijekom intervjua, kao i svoj pogled na politiku i svijet.

To sam upravo željela dodati, senatore Nenni: sklonost koju Talijani pokazuju prema bolesti zvanj fašizam. Fašizam je prvenstveno nasilje, preziranje demokracije: dakle, ne ukazuje se samo crnim. Ne vjerujete li da ti, nikad iščupani korijeni, izbijaju i u nasilju lijevih ekstremista? (Fallaci 1979: 241)

U svojim biografskim i novinarskim dijelovima Fallaci stvara jedinstvenu književnu formu koja spaja elemente biografije, novinarstva i eseja. Njezini portreti povijesnih ličnosti detaljni se i životopisni, te često otkrivaju nove aspekte njihovih života i djela. Fallaci također koristi portrete kako bi istaknula važnost pojedinih ličnosti za povijest te kako bi ukazala na njihove društvene i kulturne doprinose. U romanima iznosi svoje vlastite stavove i mišljenja o povijesnim događajima i ličnostima, time stvara različite perspektive kojima razmatra povijest i kulturu. Koristi novinski stil pri pisanju intervjua, ali istovremeno uključuje i biografske elemente prilikom opisivanja povijesnog konteksta u kojem se intervju dogodio. Na taj način čitatelj dobiva dublji uvid u život i karijeru pojedinca, kao i njihovu društvenu ulogu.

4. Razgovor s poviješću

Knjiga koja je pokrenula mnoge kontroverze svojim izlaskom 1974. godine, zapravo je zbirka 26 intervjua ratnih i političkih ličnosti 60-ih godina prošlog stoljeća. Pisana je tijekom sedam godina, u razdoblju suradnje s časopisom «L'Europeo». Prevedena je na hrvatski jezik 1979. godine. Oriana Fallaci zbirku opisuje sljedećim riječima:

Ne želi obećavati ništa više od onoga što obećava: to jest dokument na razmeđi novinarstva i povijesti. (Fallaci 1979: 7).

Također, kao i u većini romana, i ona je sama protagonistica. Nakon ratne ture u Vijetnamu Fallaci održava intervjue s glavnim pregovaračima za mirovne sporazume iz svih triju zemalja. To su bili Henry Kissinger (u Washingtonu, studeni, 1972. godine), Võ Nguyên Giáp (u Hanoiju, veljača, 1969. godine) i Nguyenom Van Thieumom (u

Saigonu, siječanj, 1973. godine). Navedeni su intervjui nakon objave u novinama ponovo objavljeni u knjizi.

Glavna tema koja prožima cijelu knjigu jest iskorištavanje moći i pozicije vladajućih. Posvećena je «svima onima koji ne vole moć i napisana je u spomen moje majke Tosce Fallaci i mojeg druga Aleksandra Panaguilsa». (Fallaci 1979: 1) U samom predgovoru njezina osobna uključenost naglašenija je no ikad, čak je i otopljiva u predstavljanjima subjekata.

Odlazila sam k njima obuzeta mnoštvom bjesova, mnoštvom pitanja, što su, prije nego njih uznemiriše, uznemiravali mene samu, i s nadom da ću shvatiti na koji način, imajući vlast u ruci ili joj se opirući, oni određuju sudbinu. (Fallaci 1979: 7)

Prema Fallaci (1979.) voditelji svijeta sposobni su promijeniti tijek događaja pomoću ideja, otkrića, revolucija. U knjizi ona predstavlja izigran i izdan narod, predstavlja ljude koji se usuđuju usprotiviti. Sam poredak intervjua u knjizi ima značenje kojim se postiže emotivni *crescendo*.

Knjiga započinje intervjuom s Henryjem Kissingerom u Washingtonu (studen, 1972.), s osobom koja je najbliža svjetskoj moći, a pred kraj strukturu zaokružuje s nadbiskupom i primasom autokefalne Ciparske pravoslavne Crkve, odnosno arhiepiskopom Makariosom u New Yorku (studen 1974.), koji se borio za slobodu svoga naroda, i završava intervjuom s Aleksandrom Panagulisom u Ateni (rujan, 1973.), koji je ujedno bio njezin partner sve do njegova ubojstva 1976. godine.

Samo u intervjuu kojim simbolički završava ova knjiga, tj. u intervjuu s Aleksandrom Panaguilsom, smatrala sam nužnim dodati duži tekst koji govori o tome što se s njim dogodilo. (Fallaci 1979: 11)

Gledajući na intervjue iz perspektive promatrača, nalikuju na šahovsku igru. Pripremajući se mjesecima prije i do zadnjeg detalja, istražuje subjekta te se stavlja u poziciju u kojoj ima prednost nad „ispitanikom”. Njezina vještina „ogoljenja” subjekta kojeg intervjuira, najbolje se može uočiti u razgovoru s Henryjem Kissingerom koji je burno reagirao nakon objavljivanja intervjua.

Sav ozlojeđen Kissinger je dopustio nekom reporteru da ga intervjuira i rekao mu da je pristanak da sa mnom razgovara bila „najgluplja stvar u njegovu životu”. (Fallaci 1979: 23)

Intervju je započeo ratnom tematikom koju je Kissinger pokušao zaobići i odgovarao je diplomatski. To je navelo Fallaci da promijeni temu i okrene interes na njegovu osobnost. Ispitivala ga je o privatnim pitanjima poput sljedećeg:

Doktore Kissingeru, kako objašnjavate nevjerojatno obožavanje koje vas prati, kako objašnjavate činjenicu da ste gotovo poznatiji i popularniji od predsjednika? [...] Kako Vam polazi za rukom da s Vama ozbiljno raspravljaju Mao Ce Tung, Ču En Laj, Le Duc Tho, a zatim vas smatraju bezbrižnim zavodnikom ili čak *playboyjem*? (Fallaci 1979: 33)

Odgovor koji ga je koštao popularnosti i pokrenuo buru kontroverze, odnosio se na to kako sebe vidi poput kauboja koji predvodi američki narod:

Najvažnije je to što sam ja uvijek djelovao sam. To se Amerikancima neobično sviđa. Amerikanci vole kauboja koji predvodi karavanu, jašući sam na svom konju [...] (Fallaci 1979: 32)

Oriana Fallaci bila je poznata po svojim detaljnim i osobnim intervjuima, u kojima je uspijevala izvući najdublje osjećaje i misli svojih sugovornika. S druge strane, njezin osobni doživljaj svijeta bio je jednako intenzivan, širok i snažan. U svojim književnim djelima, Fallaci je pisala o svojim iskustvima i osjećajima s istom otvorenosću i iskrenošću kao što je radila u svojim intervjuima. Također stil njezinog pisanja i intervjuiranja karakterizira se kao vrlo intenzivan, emotivan i dramatičan. Njezino je pisanje vrlo često puno detalja i opisa, što pomaže u stvaranju atmosfere i dojma o likovima i događajima o kojima piše.

4.1 Razgovor s Haile Selassijem

Oriana Fallaci odlazi u Addis Abebu, glavni grad Etiopije (lipanj 1972.) godine kako bi provela intervju s Haileom Selassijem, etiopskim carem. Povezanost Hailea Selassija s Italijom očituje se u događanjima tijekom Drugog talijansko-etiopijskog rata 1935. godine koji se odvijao na istoku Afrike. Intervju je bio pokušaj razotkrivanja druge strane kolonijalizma i, donekle, podsvjesnog osjećaja krivice zbog uzrokovane štete etiopskom narodu. Intervju se održao u palači Stari Ghebi. Pita se tko je zapravo bio on kao vladar, te su je zanimala njegova mišljenje o političkim i društvenim

pitanjima. U predgovoru za intervju opisuje i uspoređuje Drugi talijansko-abesinski rat s Vijetnamskim.

Tko gleda na Vijetnam kao na nešto novo, zaboravlja ili ne zna, da smo zbog stvaranja carstva napali na jedan narod koji nije nikoga uznemiravao i koji je za obranu imao bosonogu vojsku, praktički naoružanu sabljama, i ničim više. (Fallaci 1979: 330)

Sam vladar prikazan je u javnosti kao vrhunski vođa, njegovi portreti izazivali su štovanje i divljenje. Također, uvijek se govorilo o njegovoj svećeničkoj skromnosti i dostojanstvu. Prvi put susrela se s njim u Gondaru gdje ju je zateklo veliko siromaštvo i bijeda, jaz između bogatih svećenika i siromaha koji su molili za kruh i ostatke hrane. Predstavila je i fizički lik cara.

Lice istrošeno, ispijeno, napete smeđe kože, kao od drveta. Izgledalo je kao lica faraona koji leže u kairskom muzeju... U snu koji traje tisućljećima. (Fallaci 1979: 333).

Intervju je zahtijevao pristajanje na nekoliko pravila, od kojih je jedno odnosilo na činjenicu da ne smije nositi hlače zbog nazora cara, što govori o njegovom mentalitetu. To je ujedno i posebnost ovog intervjuja koji otkriva njegovu opsjednutost zakonima i načelima koji su stoljećima zastarjeli.

Njegovo Veličanstvo bijaše starinskih nazora, nije podnosio žene koje su odjevene kao muškarci i pripazite: ne podnosi, također, ni kratke haljine, dekoltirane majice, majice bez rukava. (Fallaci 1979: 332)

Također, intervju se trebao izvesti na sljedeći način: car bi pričao na amharskom jeziku, a njegov bi tajnik prevodio. No, ona nije vjerovala prevoditeljima i inzistirala je da se intervju odvija na francuskom jeziku. Pitanja su, također, unaprijed trebala biti dostavljena. Nije poštivala protokol, intervju je vodila direktno s Haileom Selassiem, pritom ignorirajući prevoditelja. Intervju je vođen na francuskom jeziku.

Nikakvih nepriličnih pitanja i iznenađenja: o Eritreji, na primjer. Nikakav direktni razgovor. Njegovo Veličanstvo govorilo bi amharskim jezikom, a njegov privatni sekretar bi prevodio. Što se tiče pitanja, trebalo ih je dati unaprijed i podnijeti ih na ogled savjetnicima. Razljutila sam se. I od svega toga prihvatila sam samo dvije točke: onu o hlačama i onu o Eritreji na primjer. (Fallaci 1979: 332)

Tijekom intervjua, car se obraćao *vladarskom množinom veličanstva* to jest kada je govorio o sebi koristio je osobnu zamjenicu prvog lica množine, „mi“, i time naglašavao svoju veličinu. U prijevodu su zamjenice napisane velikim slovima.

Veličanstvo, želim da mi kažete nešto o sebi. Kažite mi: Jeste li ikada bili mladi neposlušnik? Ali, možda, trebala bih Vas pitati, jeste li imali vremena biti mladi, Veličanstvo?

Mi ne razumijemo to pitanje. Kakvo je to pitanje? Naravno da smo bili mladi: nismo valjda rođeni stari! Bili smo dijete, pa onda dječak, onda mladić, pa odrastao čovjek i na kraju starac. Kao svi. Naš Gospodin Stvoritelj stvorio Nas je poput drugih. [...] Nas nije zadovoljavalo učiti onoliko koliko su to tražili od Nas, jer Mi smo željeli učiti više. (Fallaci 1979: 339)

Etiopija je prvi put dobila ustav upravo za vrijeme cara Selassia 1931. godine, dotad se vlast temeljila na običajnom pravu. Prema ustavu Etiopija je trebala biti uređena kao unitaristička država s negušem¹² na vlasti, no zapravo je podsjećala na srednjovjekovno apsolutističko carstvo zbog careva nepovjerenja u demokraciju.

Nije važno, Veličanstvo. Što mislite o demokraciji?

Demokracija, republika: što hoće reći te riječi? Što su promijenile u svijetu? Jesu li ljudi možda postali hrabriji, vjerniji, odaniji, bolji? Je li narod možda sretniji? Sve se nastavlja kao prije, kao uvijek. Iluzije, iluzije. (Fallaci 1979: 339)

U nastavku opisuje tešku situaciju Etiopljana zbog nepoimanja demokracije i vlastitih sloboda te zastarjelog načina vladanja.

Štoviše, u Etiopiji nisu ni znali što su to izbori, što je glasanje. [...] Naravno, nisu postojale političke partije. Čak ni potajno. Tajna policija bila je veoma organizirana, telefone su kontrolirali, čak su se i stranci bojali izraziti neko gledište koje se ne podudara s carevim. (Fallaci 1979: 339)

Proletarijat uglavnom ne postoji. Pastiri čine veliku većina stanovništva. U vrijeme Hailea Selassija sva zemlja pripadala je Crkvi i njemu koji je upravljao državnim dobrom kako mu se svidjelo. (Fallaci 1979: 336)

¹²Neguš - naziv za etiopskog kralja, vladarska titula u Etiopiji.

U kulturnom kontekstu opisuje težak način življenja u Etiopiji na primjeru dostupnosti hrane koju je car svake subote tijekom selidbe iz jedne vile u drugu bacao podanicima koji su trčali za njegovim autom kako bi uhvatili komad kruha.

Kruh je u Etiopiji hrana bogatih. Nacionalno jelo u Etiopiji jest ingera: tripice od sive mekane tjestenine. Jede se namočena u berbere, pogubni sok, sastavljen od feferona i sjeckanog luka. Berbere oduzima osjećaj gladi, ingera nadimlje želudac. (Fallaci 1979: 336)

Tijekom intervjua pitanja se produbljuju i sve više imaju osobni karakter. U carevim odgovorima možemo osjetiti dozu egocentrizma i samouvjerenosti, čvrstog uvjerenja u svoj položaj.

Veličanstvo, je li Vam se ikada dogodilo da ste sažaljevali svoju kraljevsku sudbinu? Je li Vam ikada palo napamet živjeti poput običnog čovjeka?

[...] Mi nismo sažaljevali ili proklinjali našu sudbinu. Nikad. I zašto bismo morali? Rođeni smo s kraljevskom krvlju, vlast nam pripada. Budući da nam pripada, budući da je Naš Gospodin Stvoritelj mislio da možemo služiti narodu, kao što otac služi sinu, biti vladar za Nas veliko zadovoljstvo. (Fallaci 1979: 340)

Glavna je poveznica Etiopije i Italije već spomenuti talijansko-etioipski rat. Najvažnije se upravo dogodilo za vrijeme vladavine Mussolinija i Selassija. Talijanska politika prve polovice 20. stoljeća težila je postajanju europske velesile. U intervjuu otvaraju se stare rane rata o kojima Selassije priča s dozom optimizma i praštanja Talijanima za učinjeno.

Veličanstvo, dakle, kako gledate na one mučne godine? Na rat koji smo vodili protiv vas?

Gledamo na to s različitih stajališta. S jedne strane, nije moguće zaboraviti ono što su nam Talijani učinili: patili smo mnogo zbog vas. S druge strane, što bismo morali reći? Svima se događa da vode nepravedni rat i da pobjede. Tek što smo ušli u svoju zemlju 1941, rekli smo: moramo biti prijatelji Talijanima. (Fallaci 1979: 343)

Veličanstvo, Vi inzistirate stalno na svojem prijateljstvu prema Talijanima i zaista ste veoma blagi prema njima, još otkad ste se vratili u Addis Abebu. Mogu li Vas upitati jesu li Talijani u Etiopiji učinili i nešto dobro?

Sigurno. Zašto ne? Bilo je zla s njihove strane, ponajviše u početku, ali bilo je i dobra. Osobito kasnije. Kao što to biva u životu, uvijek ima i dobra i zla. Možemo to reći laka

srca: Talijani su prilično uznemirili našu zemlju, ali su isto tako napravili i dobre stvari.
(Fallaci 1979: 344)

U intervjuu možemo vidjeti već spomenute tehnike intervjuja u kojima postavlja naizgled nevezano pitanje uz temu državnog udara 1960. godine. Tada su si dvojica braće, Menghistu i Girmane Neway, oduzeli život kako ne bi dali priliku Selassiju da ih ubije.

Veličanstvo, ako ne želite govoriti o nekim stvarima, govorite mi još o sebi. Priča se da veoma volite životinje i djecu. Mogu li vas pitati; volite li ljude?

Ljudi... eto, teško je biti milostiv prema ljudima. Mnogo je lakše biti milostiv prema životinjama i djeci. Kada je nečiji život bio težak kao Naš, nekako mu je lakše sa životinjama i s djecom. [...] Osim toga, Mi zahtijevamo mnogo više od ljudi, da bismo ih mogli poštovati.

Što Vi od njih zahtijevate, Veličanstvo?

Dostojanstvo, hrabrost.

Veličanstvo, dvojica protagonista spomenutog državnog udara imali su dostojanstvo. Bili su hrabri.

Ça suffit, ça suffit. Dosta o tome. (Fallaci 1979: 347)

Također, Fallaci opisuje kako je Selassie bio zainteresiran za međunarodne odnose i trgovinu te kako je nastojao unaprijediti odnose između Etiopije i drugih zemalja.

Kako su Kinezi već bili angažirani u kupnji kave za dva milijuna američkih dolara godišnje, Kina bi postala skladištem gotovo sve etiopske kave. Iako nitko u Kini ne pije kavu. Na internacionalnom planu Haile Selassije bijaše velik političar. To, uostalom, pokazuje lukavost kojom je uspijevao koristiti velikim silama, a iskoristiti druge. Njegovi pravi prijatelji bili su Amerikanci kojima je dopustio političku i ekonomsku kontrolu zemlje, i čijim je vojnim savjetnicima prepustio vojsku, avijaciju i tajnu službu. (Fallaci 1979: 348)

Kako se intervju bližio kraju, dizale su se i tenzije. Jedno od posljednjih pitanja upućeno Selassiju bilo je vezano za upravljanje državom nakon njegove smrti, na što je on odgovorio s punim samopouzdanjem i vjerom u svoju dinastiju.

Moja dinastija vlada otkada je kraljica od Sabe susrela kralja Salomona i kada se poslije njihova susreta rodio sin. To je dinastija koja se nastavlja stoljećima i nastavit će se stoljećima. Kralj je zamjenjiv i, naposljetku, nasljeđe prijestolja osigurano je. Postoji princ nasljednik i on će vladati, kada Nas više ne bude. (Fallaci 1979: 349)

Također, u biografskom dijelu Fallaci je opisala njegove sinove te veliku Selassijevu privrženost prema najmlađem sinu kojeg je Fallaci opisala arogantnim i razmaženim.

Kada bi odlazio na svečanosti priređene njemu u čast, vodio bi sa sobom sinove, vojvodu od Harrara, a ponajviše najmlađeg: arogantnog prinčića koji je mijenjao automobile kao cipele. Imao ih je čitavu kolekciju i svi su bili izvanserijski. Velika ljubav Hailea Selassija bio je njegov drugi sin, vojvoda od Harrara. Želio je njega za nasljednika. (Fallaci 1979: 349)

U biografskom dijelu ujedno saznajemo kako je Haile Selassije bio poprilično praznovjieran čovjek te se naročito bojao smrti, a Oriana Fallaci upravo je postavila to kritičko pitanje. Selassije nije htio odgovoriti na to, te je burno reagirao i na sam spomen smrti te je izbacio Fallaci iz palače. Time je intervju završen.

[...] Ali, sakupili ste, pretpostavljam, veliku mudrost i nju pitam: kako gleda Haile Selassije na smrt?

Na što? Na što?

Na smrt, Veličanstvo.

Smrt? Smrt? Tko je ta žena? Odakle dolazi? Što hoće od mene?!? Van, dosta, ça suffit! Ça suffit! (Fallaci 1979: 349)

Zaključak intervjuja završava s premisom kako se zapravo car možda i nije bojao smrti kao završetka života, već se bojao što ili tko će se i kako brinuti o njegovoj zemlji koju ostavlja iza sebe.

Njegov politički talent, u stvari, nije bio dovoljno širok da bi pripremio zemlju za vrijeme kada ga više ne bude. Njegova genijalnost nije bila potpuna kako bi zasadila čvrsto sjeme, kada se njegovo posuši. [...] Možda se zato bojao smrti, jer je znao da se Haile Selassije izlaže opasnosti da bude posljednji car Etiopije, Izabranik Božji, Moć Trojstva, Kralj Kraljeva. (Fallaci 1979: 350)

5. Se il sole muore

Od početka 50-ih godina prošlog stoljeća, u vrijeme hladnog rata, Sjedinjene Američke Države i tadašnji Sovjetski Savez neumorno su vodili i bitku za svemir. U to vrijeme svemirska utrka bila je važna jer je bila simbol nadmoći i utjecaja u svijetu. 4. listopada 1957. godine Rusija je počela osvajati svemirski prostor lansiranjem prvog umjetnog satelita, „Sputnik 1” i time prouzročila američku inferiornost. Ova utrka bila je dio hladnoratovske trke za prevlast između dviju supersila. U konačnici 1961. godine Amerika je prva poslala astronauta u Zemljinu orbitu te time pobijedila u "utrci". Ovi događaji potaknuli su ulaganje u znanost i tehnologiju što je imalo širok utjecaj na društvo.

Nakon godina pisanja o slavnim osobama u politici i društvu, mijenja teme u one znanstvenog karaktera. «L'Europeo» je jedini talijanski časopis koji prati astronautske pothvate na Mjesec zahvaljujući Oriani Fallaci. Odlazi dvaput u Sjedinjene Američke Države. Jednom 1963. godine, a drugi put 1964., tamo sveukupno provodi oko godinu dana živeći s astronautima. To je ujedno i prvi put da odlazi u Kaliforniju pisati o nečemu što nije filmska industrija. Glavni cilj bio joj je intervjuiranje onodobnih heroja, astronauta koji su pripremali povijesni događaj. Popratila je svaki detalj, od izbora astronauta do same cijene odlaska na Mjesec i onoga što slijedi astronautima nakon povratka.

U članku „*I nostri inviati sulla Luna*” za «L'Europeo» vodi razgovor s Donaldom Slaytonom, glavnim šefom astronauta, čije je zadatak bio odabir članove posade. Njegovu osobnost naziva neprobojnom, teškom za razumijevanje. U članku koristi biografske elemente. Saznajemo njegovo podrijetlo, kao i činjenice vezane uz njegovu obitelji.

È di origine norvegese e di religione luterana. Suo padre era un contadino, suo nonno era un contadino. [...] Questa la sua biografia iniziale che include anche una moglie e un figlio di dodici anni. (*I nostri inviati sulla Luna*, 1969: 42).¹³

S gledišta karaktera opisuje ga stidljivim, zatvorenim i prgavim. Uvijek je pričao niskim tonom, koristeći geste, a komunicirao je loše, osim u slučajevima kada bi popio

¹³ Norveškog je podrijetla i luteranske vjeroispovijesti. Otac mu je bio poljoprivrednik, djed mu je bio poljoprivrednik. [...] Ovo je njegova početna biografija koja uključuje i ženu i dvanaestogodišnjeg sina. (Prev. Dora Manc)

čašu viskija koji ga je oslobađao od stidljivosti. S fizičkog gledišta smatrala ga je njoj najljepši astronautom, s muževnim crtama lica i plavim očima. (*I nostri inviati sulla Luna*, 1969: 42)

Intervju se bavio glavnim pitanjem odabira astronauta. Donald Slayton negira pitanje o povezanosti odabira Neil Armstronga kao prvog čovjeka koji će dotaknuti Mjesec s Bijelom kućom. Prilikom odabira astronauta vodio se kriterijem iste razine fizičke spremnosti, jednake sposobnosti odlazanja do Mjeseca i natrag. Smatra kako su svi odabrani astronauti u jednakoj poziciji i da među njima nema najboljeg. Dotaknuli su se i činjenice da će jedan astronaut morati ostat u letjelici bez mogućnosti doticanja Mjeseca, te pitanja o tome je li ta osoba manje vrijedna, tj. hoće li se loše osjećati. Donald Slayton odgovorio je na to kako je on zapravo jako bitna karika pri povratku na Zemlju, te da se taj astronaut mora pomiriti s tom činjenicom. (*I nostri inviati sulla Luna*, 1969: 42)

Njezina istraživanja i intervjui urodili su dvjema knjigama *Se il sole muore* (koja je objavljena 1965.) i *Quel giorno sulla luna* (objavljena 1970. godine). Knjiga *Se il sole muore* (1965.) posvećena je njezinom ocu koji nije podržavao svemirska istraživanja, ljudski napredak i odlazak na Mjesec, Theodoru Freemanu i, kako ih i ona naziva, „njezinim prijateljima“ astronautima.

To my father who doesn't want to go to the Moon because on the Moon there are no flowers nor fishes nor birds. To Theodore Freeman who died, killed by a goose while he was flying to go to the Moon. To my friends the astronauts who want to go to the Moon because the Sun could die.¹⁴ (Fallaci 1966: 1)

Teško bi bilo definirati kojoj vrsti pripada knjiga. Kritičari knjige označili su ju pravim pothvatom. U napomeni čitatelju autorica jasno izjavljuje kako ova knjiga nije ni roman niti reportaža. Putovanje je njezinim mislima i dijalog s njezinim ocem, točka razdvajanja dviju generacija; onih koji vjeruju u budućnost i napredak čovječanstva i onih koji žele zaustaviti vrijeme, da sve i dalje bude kako je i bilo. Poput većine njezinih knjiga i ova ima autobiografske elemente. Svi su likovi stvarni i javno poznati, što dovodi u pitanje njezinu objektivnost, koju ona pritom negira jer ne vjeruje u istu.

¹⁴ Za mog oca, koji ne želi otići na Mjesec jer na Mjesecu nema cvijeća niti riba niti ptica. Za Theodora Freemana koji je mrtav, zbog guske dok je letio prema Mjesecu. Za moje prijatelje astronaute koji žele otići na Mjesec jer bi Sunce moglo umrijeti. (Prev. Dora Manc)

Smatra kako pravi portret neke osobe ne može postojati bez vjerovanja i osjećaja slikara. (Fallaci 1966.)

Radnja započinje njezinim dolaskom u Los Angeles kada opisuje koliko je sve umjetno, plastično; od travnjaka na ulici do kaktusa u hotelu. Zatim se prisjeća svojeg razgovora s ocem o prvom umjetnom satelitu i o napretku čovječanstva k nepoznatome. Radnja se odvija u nekoliko mjesta (Los Angeles, Houston i Cape Kennedy).

Knjiga postaje globalni hit zbog neuobičajenog načina predstavljanja astronauta. 20. srpnja 1969. godine Oriana Fallaci se uz svjetske novinare nalazi u Cape Kennedyju kako bi mogla što bolje prenijeti događaj slijetanja na Mjesec u novinama. Prva osoba koja je dotaknula Mjesec bio je Neil Armstrong, uz njega su bili Michael Collins i Edwin Eugene Aldrin.

Pri drugoj ekspediciji, nekoliko mjeseci kasnije, u studenom, Pete Conrad odlazi u svemir s fotografijom Oriane Fallaci što dokazuje njezinu poziciju i omiljenost među astronautima. (De Stefano, 2017: 112)

Što se tiče intervjua, NASA ih je vremenski ograničila i omogućila joj intervju sa sedmoricom.

«Ima jako malo vremena sa svakim te joj se čine klonovima. Koristi svoj talent kako bi pronašla prepoznatljivu kvalitetu u svakom od njih sedmorice. Ali, ono što ju najviše fascinira prilikom ispitivanja svakog subjekta jest: ljudski faktor.» (De Stefano 2017: 102)

S obzirom na prijašnje intervjue koji su trajali satima, a ponekad su vođeni i u više navrata, ovi su zahtijevali svu njezinu pozornost i talent kako bi ih što detaljnije predočila javnosti. Razgovore i dalje bilježi na vrpci te ih kasnije prepisuje. (De Stefano 2017:102)

5.1 Razgovor s Alanom Shepardom

Društvo ga opisuje veoma inteligentnim i oštrim, osobom koja uvijek mora znati zašto i kako. Također, smatrali su ga „eksplozivnim“, s lošom navikom kritiziranja. Imao je neopisivu potrebu biti u svemu prvi. (Fallaci 1966: 90)

Kao i u prijašnjim intervjuima daje detaljan fizički opis osobe.

This crossed my mind, I still wonder why, as soon as I entered his office and saw him, finally: a large mouth with protruding lips, a white flash of pointed teeth made for snapping shut, round eyes, hungry and so large, that they seem to come out of their orbs to snatch better what is to be snatched. (Fallaci 1996: 91)¹⁵

Intervju započinje direktnim pitanjem o kompleksu, kako mora biti prvi koji, što on negira.

O: 'It appears that you have a complex, Commander. The complex of having been the first.'

A: 'As far as I know, no, I don't have that complex. I have, shall we say, a sense of victory. That flight was a personal victory for me, a challenge to the others. It was also a stroke of luck, I'll admit. Grissom was less fortunate than I was. He was only second.' (Fallaci 1996: 92)¹⁶

Uspoređuje Alana Sheparda s biljkom mesožderkom koju je vidjela u londonskom botaničkom vrtu zbog načina na koji je ta biljka proždimala sve bube koje bi sletjele na nju. Smatrala je da je on poput te biljke, zbog njegovog pristupa svakom zadatku i svestranosti.

He was like, Father, yes, he was like that carnivorous plant I saw in the London Bothanical Gardens that time you wouldn't come because you'd have to fly there. (Fallaci 1966: 91)¹⁷

But there was one interesting thing about that carnivorous plant, which was that it ate everything: ants, flies, grubs, and at one point I saw it swallow a wasp. [...] The carnivorous plant always wins, whatever it's eating or doing. He was winning against me too, Father. (Fallaci 1966: 93)¹⁸

¹⁵ To mi je prošlo kroz glavu, još se pitam zašto, čim sam ušla u njegovu kancelariju i ugledala ga, konačno: velika usta s punim usnama, jak bljesak oštih stisnutih zuba, okrugle oči, gladne i tako velike, kao da izlaze iz glave da bolje ugrabe ono što se da ugrabiti. (Prev. Dora Manc)

¹⁶ O: „Čini se da imate kompleks, zapovjedniče. Kompleks da budete prvi.”

A: „Koliko ja znam, ne, nemam taj kompleks. Imam, da tako kažemo, osjećaj pobjede. Taj je let za mene bio osobna pobjeda, izazov za ostale. Bila je to i sreća, priznajem. Grissom je imao manje sreće od mene. Bio je tek drugi.” (Prev. Dora Manc)

¹⁷ Oče, bio je poput one biljke mesožderke koju sam vidjela u londonskom botaničkom vrtu onda kad nisi htio doći jer bi tamo morao doletjeti. (Prev. Dora Manc)

¹⁸ Ali bila je jedna zanimljiva stvar u vezi s tom biljkom mesožderkom, a to je da je jela sve: mrave, muhe, ličinke, a u jednom sam trenutku vidio kako je progutala osu. [...] Biljka mesožderka uvijek pobjeđuje, što god jela ili radila. Pobjeđivao je i protiv mene, oče. (Prev. Dora Manc)

Tijekom daljnjeg razgovora bilježe se biografski elementi astronauta Alana Sheparda. Saznajemo činjenice o njegovom privatnom životu i interesima. Otkriva se kako je Alan Shepard ujedno i potpredsjednik ustanove *Baytown National Bank of Houston* te da ima seosko imanje na kojem uzgaja konje i stoku. (Fallaci 1966: 93).

Intervju završava idejom Oriane Fallaci o postanku ambicioznog čovjeka poput Alana Sheparda i njezinom romantiziranju odlaska u svemir. Alan Shepard ju razuvjerava kako iza odlaska u svemir stoji samo još jedna korupcijska zamka te kako nema ništa „romantično“ u odlasku u isti. Oriana Fallaci ne želi prihvatiti tu činjenicu i pokušava otkriti nešto ljudsko u astronautima koji su za nju heroji.

Heroes, La Rochefoucauld used to say, are like paintings: to appreciate them, you have to look at them from a distance. Which is true for most of them. But does it diminish them after all? Is it perhaps shameful to be human? And was it not a great discovery that far from being robots, automatons, these men were human? It was. (Fallaci 1966: 95).¹⁹

6. Zaključak

Zahvaljujući istraživačkom novinarstvu, dobivamo dublji uvid u činjenice sa svrhom pružanja javnosti kvalitetnih informacija i razotkrivanja korupcije ili nepravde. Oriana Fallaci pisanjem je mijenjala svijet postavljajući pitanja koji drugi možda ne bi postavili. Smatram da je to ključno za održavanje transparentnosti i društvene odgovornosti.

U dvjema knjigama, *Razgovor s poviješću* (1974.) i *Se il sole muore* (1965.), jednoj kompleksnijoj od druge, možemo vidjeti isprepletenost književnog i novinskog stila, neuobičajenog za današnje poimanje. Njezinim jedinstvenim načinom intervjuiranja otkrivamo strane koje dotad nikad nisu prikazane društvu, niti prezentirane u medijima, te dobivamo pravu sliku pojedinca. Iz svoje spisateljske perspektive uspjela je prikazati portrete izuzetno živopisno. Uspjela je prenijeti njihove emocije u opisima, dijalozima i detaljima. Portreti su često slojeviti i ispunjeni snažnim emotivnim nabojem. Fallaci je uspjela uhvatiti suštinu ljudske prirode i

¹⁹ Heroji su, govorio je La Rochefoucauld, poput slika: da biste ih cijenili, morate ih gledati s distance. Što je istina za većinu njih. Ali umanjuje li ih to ipak? Je li, možda, sramota biti čovjek? I nije li veliko otkriće da su ovi ljudi daleko od toga da budu roboti, automati, zapravo ljudi? Bilo je. (Prev. Dora Manc)

prikazati je na način koji ostavlja snažan dojam na čitatelje. Portreti nisu samo vanjski prikaz ljudi, već su i duboko emotivne i psihološke studije. Njezina sposobnost prepoznavanja emocija i slojevitosti likova čini je jednom od najutjecajnijih autora u području portretiranja. Zahvaljujući njezinoj hrabrosti, privrženosti poslu i izlaganju vlastitog života, dobili smo uvid u različita područja interesa, poput ratova, za koja mnogi novinari nisu imali hrabrosti.

Ratni reporteri poput Oriane Fallaci jako su značajni zbog svog direktnog izvještavanja o sukobima. Njihov je posao iznošenje istinite informacije iz prve ruke, dajući nam pritom uvid u ono što se događa na terenu. Njihovi izvještaji pomažu svijetu da bolje razumije posljedice rata, šire svijest o ljudskim patnjama i doprinose izgradnji mira. Bez njihovog hrabrog rada mnoge priče i istine ostale bi neispričane.

Bibliografija

Amoia A., Knapp B. (2004) *Multicultural writers since 1945 : an A-to-Z. guide*, Westport, USA, Greenwood Press, pp. 206-211.

Collins, R. (2016) *Povijest*, Zagreb: Mozaik knjiga.

De Burgh, H. (2000) *Investigative journalism: Context and Practice*, New York, Routledge.

De Stefano, C. (2017) *Oriana Fallaci : the journalist, the agitator, the legend*, New York, N.Y., Other Press.

Fallaci, O. (1966) *If the Sun dies*, New York, Atheneum.

Fallaci, O. (1969) *Il giorno dopo*, Milano, L'Europeo, Rizzoli.

Fallaci, O. (1969) *I nostri inviati sulla Luna*, Milano, L'Europeo, Rizzoli.

Fallaci, O. (1969) *La più grande avventura del secolo*, Milano, L'Europeo, Rizzoli.

Fallaci, O. (1979) *Razgovor s poviješću* Zagreb, Hrvatska: August Cesarec.

Huber J., Diggins D. (1991) *Interviewing America's top interviewers : nineteen top interviewers tell all about what they do*, New York, N.Y.:A Birch Lane Press Book, pp. 15-33.

Hunter J., Schmitt D., White T. (1999), *Contemporary literary criticism*, Detroit, Gale Research.

Kovačević, A. (2021) *Odnos ženskog, ženstvenog i tekstualnog u opusu Oriane Fallaci*, Zagreb, Hrvatska: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.

Levy, E. (1975) *Profiles in investigative journalism* New York, N.Y.: Four Winds Press, pp. 36-47.

Mališa, R. (2021) *Drugi talijansko-etioipski rat i hrvatska javnost*, Zagreb, Hrvatska Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.

Srdić, M. (1979) *Leksikon novinarstva*, Beograd, Savremena administracija.

Van Dyke Bingham, W., Moore, B. (1959) *How to interview*, New York, Harper & Brothers, pp. 175-181.

Webb, J. (1977) *The student journalist and writing the new journalism*, New York, Richards Rosen Press.

(<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP99-00418R000100100007-4.pdf>) [Accessed 28 jul. 2023].

(<https://www.nytimes.com/1979/10/07/archives/an-interview-with-khomeini.html>) [Accessed 1 sep. 2023].

(<https://www.nytimes.com/1979/12/16/archives/iranians-are-our-brothers-an-interview-with-col-muammar-elqaddafi.html>) [Accessed 1 sep. 2023].

(<https://www.hindustantimes.com/india-news/india-gandhi-remembering-country-s-first-female-pm-on-her-104th-birthday-101637284960604.html>) [Accessed 1 sep. 2023].

Sažetak

Tema ovog rada jest usporedba portreta velikih svjetskih vođa, znanstvenika i astronauta koje je intervjuirala Oriana Fallaci. Uspoređeni su likovi iz knjiga *Razgovor s poviješću* (1974.) i *Se il Sole muore* (1963.) koji su imali veliki utjecaj na ondašnji svijet. Analizira se razgovor s Haileom Selassijem, etiopskim carem i razgovor s Alanom Shepardom, prvim Amerikancem u svemiru. Ujedno se proučavaju tehnike koje primjenjuje Oriana Fallaci tijekom intervjuiranja i portretiranja. Predstavlja se fuzija novinskog i književnog stila u djelima Oriane Fallaci, kao i važnost novinskog izvještaja svijetu.

Ključne riječi: Oriana Fallaci, novinarstvo, (auto)biografija, intervju, politika

Summary

The topic of this final paper is a comparison of portraits of great world leaders and scientists like the astronauts interviewed by Oriana Fallaci. Characters from the books *Interview with History* (1974) and *Se il Sole muore* (1963) that had a great impact on the world at that time are compared. It analyzes a conversation with Haile Selassie, the Ethiopian emperor, and a conversation with Alan Shepard, who was the first American in space. The techniques used by Oriana Fallaci during interviews are also studied. This analysis shows the possibility of the fusion of journalistic and literary styles in works as well as the importance of journalistic reporting to the world.

Keywords: Oriana Fallaci, journalism, (auto)biography, interview, politics.